

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	Әбу Насыр әл-Фарабидің діни-саяси көзқарастарын зерттеудің заманауи парадигмасы («Китәб әл-Миллә», «Әл-Илм әл-Илаһи» трактаттарының қолжазбалары негізінде)
Жоба өзектілігі	Әлемдегі екінші ұстаз атанған ұлы ойшыл – Әбу Насыр әл-Фарабидің ғылыми мұрасын жүйелі зерттеу дүниежүзінде ХІХ ғасырдың соңынан басталып, ғалым тұжырымдарының ғылыми айналымға ене бастауы нәтижесінде қазіргі әлемдік фарабитану ғылымы қалыптасты. Осы кезге дейін зерттелген философиялық, саяси, этикалық, логикалық трактаттар әл-Фараби мұрасының (200-ден астам трактат) бір бөлігі ғана. Сондықтан қазіргі фарабитануда әлі күнге дейін шешімін таппаған мәселелерді, нақтырақ айтқанда, әл-Фарабидің діни трактаттарын түпнұсқа тілінен қазақ тіліне аудару, теологиялық еңбектерін діни, саяси және философиялық тұрғыдан пәнаралық зерттеу қажеттілігі туындап отыр. Әл-Фарабидің теологиялық еңбектерінің арасында «<i>Китәб әл-Милла</i>» (كتاب الملة) және «<i>Әл-илм әл-Илаһи</i>» (العلم الإلهي) атты екі трактаты ойшылдың дін-саяси көзқарастарын айқындай түсетін құнды еңбек ретінде зерттеу нысанына алынып отыр. «<i>Китәб әл-Милла</i>» (Дін кітабы) отандық фарабитанудың кеңестік кезеңінде зерттелгенімен, сол кездегі кеңестік цензура тезіне ұшырап, жарық көруіне тыйым салынды. ҚР тәуелсіздігін алғаннан кейін трактат орыс тіліне аударылып жарыққа шыққанымен, кеңестік кезеңнің салқыны трактаттың ішкі мазмұнына айтарлықтай әсер етті. Тіпті трактаттың түпнұсқалық атауы да бұрмаланып, «Отношение религии к философии» (1987) деген атпен ғылымға енді. Ал 2007 жылғы трактаттың қазақ тіліндегі аудармасында еңбектің орыс тіліндегі нұсқасы басшылыққа алынды. «<i>Әл-илм әл-Илаһи</i>» (Құдайлық ілім) атты екінші трактаттың қазақ тілге аудармасы да орыс тіліндегі нұсқасы арқылы жасалды.
Жоба мақсаты	Жобаның мақсаты – әл-Фарабидің « <i>Китәб әл-Милла</i> », « <i>Әл-илм әл-Илаһи</i> » трактаттарының қолжазбаларын түпнұсқа тілінен (араб) қазақ тіліне аударып, әл-Фарабидің діни-саяси көзқарастарын заманауи парадигма аясында зерттеу.
Жоба міндеттері	• Әл-Фарабидің «<i>Китәб әл-Миллә</i>», «<i>Әл-Илм әл-Илаһи</i>» атты трактаттарының негізгі дереккөздерін анықтау, аталған екі трактатпен қатар ойшылдың басқа да діни еңбектерінің қолжазба нұсқаларын әлем мұрағат қорларынан жинау, түгендеу, сұрыптау, діни трактаттарға қатысты отандық және шетелдік зерттеулерге шолу жасау; Нәтижесінде шетелдік мұрағат қорларынан (Египет, Түркия, Сирия,

	Нидерланды, Испания) әл-Фарабидің діни трактаттарының қолжазба нұсқалары елге әкелініп, отандық мұрағаттар мен кітапханалар қорына тапсырылады; • Жинақталған діни трактаттардың қолжазба нұсқаларына кодикологиялық, палеографиялық талдау жасау, ғылыми сипаттама беру; Нәтижесінде әл-Фарабидің діни трактаттарының қолжазба нұсқалары жүйеленіп, библиографиялық ғылыми сипаттамасы жасалады; табылған қолжазба нұсқаларына қатысты тың мәліметтер жинақталады; • «<i>Кутәб әл-Миллә</i>», «<i>Әл-Илм әл-Илаһи</i>» трактаттарының қолжазбаларымен жұмыс жасай отырып, түпнұсқа (араб) тілінен тікелей қазақ тіліне аудару; Нәтижесінде әл-Фарабидің жоғарыда аталған діни екі трактаты алғаш рет түпнұсқа тілінен қазақ тіліне аударылып, қолжазба нұсқасымен бірге баспадан шығады. Бұл фарабитанушы-зерттеушілер үшін бастапқы дереккөзімен (трактаттың түпнұсқасымен) жұмыс жасауға мүмкіндік туғызады, бұрынғы аудармаларда кеткен олқылықтар мен бұрмалау мәселелерін шешуге ықпал етеді. • Осы кезге дейін еуропаорталықтық парадигма аясында зерттеліп келген «<i>Кутәб әл-Миллә</i>», «<i>Әл-Илм әл-Илаһи</i>» трактаттарының түпнұсқасын басшылыққа ала отырып, түркі-ислами діни орталықтық көзқарасқа бағытталған заманауи парадигма аясында дінтану, саясаттану, философия салаларының тоғысында пәнаралық зерттеу жүргізу; Нәтижесінде трактаттағы әл-Фарабидің діни-саяси, философиялық көзқарастарына талдау жасалып, дін мен саясат, дін мен философия арасындағы байланыстар анықталады, зерттеу нәтижелері монография ретінде жарыққа шағады; • «<i>Кутәб әл-Миллә</i>», «<i>Әл-Илм әл-Илаһи</i>» трактаттарының түпнұсқасында сақталған мәтінге философиялық-логикалық талдау жасау арқылы әл-Фарабидің дін жайлы, дін мен философияның арақатынасы, діннің азаматтық ғылымдағы (<i>әл-илм әл-мадани</i>) рөлі, саясат ғылымымен (<i>илм әс-сиаса</i>) байланысы туралы метафизикалық, қоғамдық ой-тұжырымдарын айқындау; Нәтижесінде ойшылдың дінге, дін мен саясат, дін мен философияға қатысты дүниетанымдық ұстанымы анықталып, оның түркі дүниетанымымен сабақтастығы айқындалады, зерттеу нәтижелері ғылыми мақалалар ретінде жарыққа шағады.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	• Зерттеу нәтижесінде жоба талаптары бойынша Web of Science базасында импакт-фактор квартилі 1 (бірінші) және (немесе) 2 (екінші) кіретін, Social Science Citation Index-те индекстелетін және (немесе) CiteScore бойынша Scopus базасында 50-ден (елу) кем емес процентилі бар рецензияланатын ғылыми

	басылымдарда кемінде 2 (екі) мақала және (немесе) шолу; • ҒЖБССҚК ұсынған рецензияланатын шетелдік немесе отандық басылымда кемінде 4 (төрт) мақала немесе шолу; Жарияланатын мақалалардың біреуі multidisciplinary (көпсалалы немесе пәнаралық практикалық қолдану) санатында жарияланады. Multidisciplinary санатына жатпайтын 1 ҒЖБССҚК тізіміндегі отандық журналдар үшін екі және одан да көп санаттарда индекстелетін 1 және 2 ҒЖБССҚК тізіміндегі журналдар есептеледі. • кемінде 1 (бір) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор даярлау (докторантура бойынша жоғары оқу орнынан кейінгі білім алуға лицензиясы бар ЖЖОКБҰ-мен бірлесіп даярлауға жол беріледі). Бұл ретте диссертацияны жоба аяқталғаннан кейін 2 (екі) жылдан кешіктірмей қорғауға болады; • 1 монография, 2 аударма кітап жарыққа шығады. Осы жоба аясында отандық фарабитанудағы бірнеше мәселелер шешімін табатын болады. Біріншіден, әл-Фараби мұрасының түпнұсқа мәтіні емес, түрлі тілдердегі аудармалары арқылы зерттелуінен туындаған олқылықтарды жою мақсатында шетелдік қолжазбалар қорынан діни трактаттардың түпнұсқалары әкелініп, алғаш рет тікелей қазақ тіліне аударылатын болады. Екіншіден, кеңестік дәуірде әл-Фарабидің материалист ретінде, ал қазіргі кездегі кейбір зерттеушілердің оны аса діншіл ретінде көрсетуінен ұлы ойшылдың дінге қатысты көзқарасын бағалауда көптеген қайшылықтар туындайды. Жоба аясында діни трактаттардағы дін мен саясат, дін мен философия байланысын пәнаралық тұрғыда зерттеу арқылы осы мәселелердің шешімін табуға болады. Үшіншіден, әл-Фарабидің метафизикалық, қоғамдық ой-тұжырымдары кеңестік кезеңдегі еуропаорталықтық көзқарас шеңберінде зерттелсе, осы жоба аясында түркі-ислами діни орталықтық көзқарасқа бағытталған заманауи парадигма аясында зерттеліп, түркі дүниетанымымен сабақтастығы айқындалады.
Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер	1. Сулейменов Пиримбек Муханбетович – жоба жетекшісі https://orcid.org/0000-0003-1270-9167 Scopus Author ID: 57215191952 2. Палтөре Ықтияр Молдатөреұлы - аға ғылыми қызметкер https://orcid.org/0000-0003-0345-0990 Scopus Author ID 57192299415 3. Мустафаева Анар Абдикадиевна - жетекші ғылыми қызметкер https://orcid.org/0000-0001-6878-4946

	Scopus Author ID: 56719791900 ResearcherIDFW-1153-2022 4. Аубакирова Кундузай Кыдырбаевна - аға ғылыми қызметкер https://orcid.org/0000-0002-9555-3753 Scopus Author ID:56819100400 ResearcherIDN-4303-2014 5. Хаван Айдынгүл - ғылыми қызметкер - ғылыми қызметкер https://orcid.org/0000-0003-0369-9120 6. Жумадилова Айгерім - кіші ғылыми қызметкер https://orcid.org/0000-0003-4312-2174 7. Осербаев Елдос Нұрланұлы http://orcid.org/0000-0002-7950-330X
Қолдану	Пәнаралық гуманитарлық ғылымдар, оның ішінде фарабитану, исламтану, дінтану, саясаттану, арабтану
Приоритет в сравнении с реальными аналогами	
Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)	1. Сулейменов П., Жумажанова Ф., Аубакирова Қ. The ethical value system in the interrelation of the individual, society, and civilization in al-Farabi's doctrine // al-Farabi - №3 (89) - 2025. - P. 29-39. https://doi.org/10.48010/2025.3/1999-5911.03 https://alfarabijournal.org/index.php/journal/issue/view/41
Патент туралы ақпарат	-